Melléklet a Szabad Szó 5. számához. Budapest, 1907. Ianuar 31/17.

VOINȚA POPORULUI

foaiă septemânală luptătoară pentru drepturile agricultorilor, muncitorilor, meseriaşilor, cubicuşilor, şi ale gazdelor mici.

Numerul telefonului 59—21. Numerul telefonului 59—21.

Cei interesanţi pentru abonarea foaei, caute la „Tribuna" acestei foi.

Primredactor: MEZŐFI VILMOS deputat dietal.

Redacţia şi administraţia: VII. KERÜLET, ISTVÁN-UT 67. SZÁM. Tot feluri de scrisori, bani şi altele sunt de a se trimite pe adressa „Szabad Szó", VII., István-ut 67. sz.

Fraţilor!

„Voinţa Poporului" apare din nou. Foaia ca sĕ remână organ politic, ar trebui după legile de azi sĕ depunem-o cauţiune de mai multe miĭ coroane. Partidul, pre cum ştiţiĭ este serac; de-o — camdată foaia „Voinţa Popoporului" are sĕ apară-ca supliment la **„Szabad Szó"** — foaia tovarăşilor unguri, cari şi-a dat trudă mai'mare şi foaia lor a devenit organ politic. Abonarea sĕ face la mai sus numita foaie, unde sĕ capetă ca supliment: „Voinţa Poporului"-; de-o-camdată de doauă ori lunar.

Toţiĭ acei pretini şi tovarăşi, cari sunt membrĭ **Alianţei tĕreşti pentru apararea lucrătorilor** (sindicatului muncitorilor de pământ) şi plătesc cotizaţia stabilită în 5 cruceri septĕmânal, are sĕ primească sĕ capete foaia, suplimentul „VOINŢA POPORULUI" gratis — încinste. Acei, cari voesc sĕ fie în rândul luptei noastre, înscriesă-şi formeze **„tovărăşia"** Indrumaţiuni, şi cum sĕ formează tovărăşia (?) — sĕ vĕ adresaţi la:

„SZABAD SZÓ"
Budapest, VII., István-ut 67. I. 8.

Cultura poporului şi Parlamentul de classă.

În adunarea corpului croitor de lege din casa ţerei, la 17. Ianuarie (a. c. s. n.) s'a discutat cheltuelele ministerului de culte budgetul pre anul 1907.

Ca de obicei, aşa şi acum la desbatere sĕ făcu multe vorbiri; schimbări de ideĭ. Uni cer una, alţi alta — sĕ zicem: „să treaacă tîmpul". Dela acelea desbateri, noi romămi, elementul socialist democrat ecstragem demersul desbaterei şi le dem critica: In adever, sĕ făcu în aşa zis: „parlamentul de classă" casa ţereĭ, un „talmoş-balmoş". Ei, vorbeau de ecstinderea culturei şi totuşi o parte cu dorul de-a robi pre alta, sub masca „democrată naţională" a căutat sĕ ajungă cuţitul la os în ce avem mai scump. în cultura poporului! . . .

Cu analisa trebue să ne oprim la celea vorbite de b. Bánfy D., cu ocazia desbaterei sale, unde zice: „Şcolile să sĕ pre facă în şcoli de stat"; iar elevi peste întreaga Ungarie să-sĕ forţeze la limba ungară; (când în unele locuri nu cunosc limba lor maternă) Tot la aceasta besbatere luasĕ parte şi deputatul nostru socialist M e z ő f i V i l m o s, care pre lângă şcolile de stat, a cerut întroducerea limbeĭ magiare, fără forţare (silă), respectând limba locuitorilor ce o vorbesc. Tot el — a cerut ca ceĭ ce sunt de şcoală — băeţi seraci sĕ capete înveţemântul în cinste, gratis; precum şi cărţi şi toate de ce are lipsă la înveţemânt, ca şi copiĭ seracilor se poată avea partea de şcoală; zicând: „d e a c ă a r e s t a t u l m i l i o a n e p e n t r u s u s ţ i n e r e a a r m a t e i, a i b ă ş i p e n t r u i n s t r u a r e a c o p i i l o r.

Vorbirea tovarăşului Mezőfi sĕ deosebeşte în toate de-alui Bánfy. Baronul cere drept perzarea izvorului de cultură acelor, cari nu vorbesc limba aşa zis: „Limba oficioasă" — magiară.

Tovarăşul Mezőfi lasă „maiapoi" aceasta de discutal — şi zice: „F ĕ r ĕ f o r ţ a r e s ă i n v e ţ e l i m b a m a g i a r ă a c e i, c e n u-o c u n o s c" adecă: „cine are voe".

Socialismul este chemat să deslege tema culturală a poporului, precum sabia lui Traian tributul cerut de Decebal.

Grupa coaliţiei, de care face parte şi Bánfi, prin vorbirea lor în casa ţerei, voeşte să smulgă izvorul de cultură din mijlocul istoviţilor proletari. În şcolii ungureşti va întroduce limbii „classice" şi a lor pre care o cunosc: ungurească, sub mască de patrioţi buni o lasă penfru acei, ce nu-o cunosc. Scurt: după politica lor — Ungurul sĕ înveţe în şcoală greceşte, neamţul, turceşte, sârbul jidoveşte şi aşa mai departe. — Domnia lor ştie bine, căci prin întroducerea unei limbri streine acolo, unde nici bine nu cunosc limba ce-o vorbesc îşĭ ajung scopul şi zeci de ani va trece până când poporul va ajunge cu limba streină, acel nivel unde sĕ află azi prin ajutorul limbei ce vorbeşte; ear când va ajunge cu înveţemântul strein treapta unde este azi, din nou va începe era de rasă naţională şi d e o s e b i ţ i g r o s o l a n i din tulburea zăpăcială a mişcărei omeneşti, are să şi pescuiască trândăvia şi lenea, cu care contribue la susţinerea statului, ca patrioţi buni; şi trândavă lene sute de ani va fi asigurată!...

Noi dorim şcolile să fie de stat, ca se nu ste-e sub guvernarea unor persoane, ci sub guvernarea poporului. Ear instruarea — obectelor de înveţemânt şi despre deobligaţiunile şcoalei să judece poporul

— obştea ţărei ! . . să nu fie pentru propagandă naţională şcolile, dar sa fie isvor al culturei !

Inprejurările sociale din Ungaria aşa sunt, căci pretinde creşterea copiilor, în limba ce-o vorbesc: Nu copii ce vorbesc ungureşte să fie forţaţi la vorbă nemţască, până nu sunt destul de tari în ştinţa limbei ce-o vorbesc, căci de îi sileşte la aşa ceva nu vor cunoaşte cultura vieţei, şi zăpăciţi vor fi, de s'ar numi chiar Dr. baron Bánfy Dezső.

Tocmai aşa stă treaba şi la noi de altă limbă, ca-şi la tovarăşi unguri ; Ori nu ne serveşte destulă dovodă copii părinţilor bogaţi ?. creşterea isă dă în limba ce-o cunoaşte şi numai după ce este în curat cu cultura căştigată prin ajutorul limbei ce vorbeşte, trece la ştudiul „classic“ unde învaţă şi cunoaşterea altor limbi; întru cât omul vorbeşte mai multe limbi streine, cultura ştinţa lui este mai mare.

Noi nu suntem contrari ştiinţei altor limbi, şi mai ales din punctul de vedere ştinţific, voim să cunoască poporul mai multe limbi şi datini sociale. Toate îşi are locul, tîmpul sĕu şi după ce poporul sĕ va desvolta în şcolile de limbă ce cunoaşte, de sine va căuta să cunoască aşa-o vorbire de conţelegere şi viaţă comună cu care să sĕ poată sfătui cu ori şi ce popor a'l lumei ; la care este chemat congresul lumei să-o aleagă.

Dar mai apoi oţiră ! . . .

Teodor Popoviciu şustăru.

Alianţa celor cu o miă de holde în activitate.

Alianţa gazdelor, de altcum organizaţiunea atăcătoară şi apăratoară acelor cu o mia de holde în 10-lea Ianuarie a ţinut o sedinţă mare, la care au participat între alţii Mezőssy secretariul de stat la ministeriul de agrocultură şi contele Desewffy, presedintele căşii magnăţilor. Se căiră domnii cu grad mare, ca agitatorii încă tot organizează poporul şi pentru aceea nu vreau lucrătorii de pământ să lucre pentru plata de de mult. Resultatul sfătuirei era, că ei sunt constrinşi a aduce lucrători străini. Domnul deputat dielal Iuliu Rubinek posomorit a luminat collegii sei, că totuşi nu-i cu totul curat lucrul cu lucrătorii străini. Căci spesele de trai a lucrătorilor străini sunt mari şi cine scie, cum lucră ei, dacă în genere şciu şi pot lucră şi se poate întâmplă, că trebue să-i ţine luni intregi fără sa vadă hazná din ei.

Aşa sĕ vede cu posesorii adunaţi aveau deja lucruri triste cu încercările aceste căci s'au învoit, căci numai în cazul ultmi vor folosi lucrători străini. Primă oară vor încerca cu lucrătorii din ţară. Numai A l i a n ţ a ţ e r e a s c ă de nu ar fi, zisă domnul deputat dietal contele Arvéd **Teleky.**

După aceste fie-care blăstema şi suduia Alianţa ţĕrească pentru apărarea lucrătorilor. Isvorul tuturor relelor — precum zisă contele Palavicini.

Iară contele Zselénszky sĕ căi, că de când esistă Alianţa, trebue să plătească în loc de 60—80 fill. 1 cor. 20 fill. şi Doamne mântuesce ne — 2 coroane unui muncitor.

În fine au decis, că vor merge în deputaţie la ministrul de înterne contele Andrássy şi-l vor ruga, ca să primească statutele unei **„Alianţe, a dadătorilor de lucru“.** După aceea să binevoască a modifica legea de presă aşa, ca foile socialdemocrate să nu poată agita şi în fine să împrăştie Alianţa ţĕrească pentru apărarea lucrătorilor. Dar să aducă lege şi despre emigrare.

Aceste erau decisunile dadătorilor de lucru. După adunare s'au şi dus la ministrul. Oratorul lor era contele Desewffy. El a tolmacit dorinţele celor cu o miă de holde. Şi el a mai dorit, ca de acuma unirei să nu dee licenţă nici pentru adunări. Iare organisatiunile socialdemocraţilor să-le înprăştie. Căci ţara e în periclu. (Bine zis: buzunarul celor cu o mie de holde e în periclu).

FOIŞOARA.

GRAIUL PÂNII.

Poveste 'ntunecat' a pânii
Nu-i struna să te ştie plânge,
Căci de durerea ta străveche
In suflet cântecul se frange.
Când de strigarea strunei mele
Aş vrea plânsoarea ta s'o ferec,
Se sfarmă coardele strivite
De-atâta jale şi 'ntunerec.

Din umbra nopţii care 'ngroapă
Al vostru neam din vremi bătrane,
Vă desluşiţi in negre rânduri
Voi dătătorilor de pâne,
Cinstite mâni, de soare arse
Şi inăsprite de sudoare:
Din truda săptămânii voastre
Trăieştea- lumii sărbătoare.

Eu vă 'ntâlnesc în tirumul minţii
Şi 'n calea visurilor mele,
Drumnţi nerăsplătiţi şi vrednici
Ai vremii vitrege şi rele.

Câte dureri neînţelese
Şi gemâte nepricepute
Acopere cu voi alături
Cenuşa veacurilor mute.

Al vostru neam cu umeri garbovi
Dintru 'nceputul vremii plânge
Şi holdele cu spice grele
Răsar din lacrămi şi din sânge,
Păcate grele dorm supt glie
Şi patimi ne'mblanzite încă,
Eu le 'nţeleg şi mă 'nfioară
Cum fierb în matca lor adâncă.

O groază mintea mea o sapă
Şi jalea sufletu-mi apasă.
Căci umbra voastră 'ndurerată
Pe veci îmi străjuie la masă.
Simt duhul rezvrătirii negre
Infricoşata zi de mâne —
Cum şi-au dospit amărăciunea
In bucătura mea de pâne.

Octavian Goga.

Respunsul ministrului de interne era următor: In tîmpul cel din urmă a ordinat, ca activitatea organizaţiuni lucrătorilor să fiă controlaltă cu cea mai mare sigoare. Ori-care grupă să poate imprăştia, dacă ar eşi la iveală, ca ori centrul, ori grupa a păcătuit în contra statutelor. Guvernul face tot posibilul în contra organizaţiuni lucrătorilor, dar dorinţa lor nu-o poate împlini. Modificarea legii de pressă iară nu ajunge nimic, pănă'-ce juraţii judecă. Legea de emigrare va modifica-o aşa, ca emigrarea să fiă mai grea.

Ministrul dară n'au vorbit chiar după dorinţa, lor. S'a şi putut vedea de pe nasurile lungi.

Iară noi să învețam şi din aceste, ca trebue să continuăm lucrul ce privesce organizarea legală şi pacinică. Lucrătorii de pământ trebue să formeze o taberă puternică, căci de nu, cei cu o miă de holde aduc înapoi zilele de demult.

Şi deşi contele Iuliu Andrássy nu-i amicul socialdemocraţilor, totuşi a refuzat implinirea dorinţelor celor cu o miă de holde. Ce fel de dorinţe pot fi acelea!

TRIBUNA.

—

Abonamentul:

Pre un an 4 cor. 80 fil., pre un jum an 2 cor. 40 fil., pre un sfert de an 1 cor. 20 fil., un singur numer în Budapesta 8 fil., în părţi 10 fil. la „SZABAD SZÓ“, unde este ca supliment „VOINŢA POPORULUI“.

Membrii „tovărăşiei“ foaia o capetă gratis — încinste.

Membri tovărăşiei. Toţi acei, cari fac parte din tovărăşia noastră; pre — lânga sfaturi, cum sĕ ajungă la-o plată a lucrului mai mare, cum sĕ lege contracte cu arendaşi de pământ, cu gazdele slugi, la secerat de grâu şi altele; sfaturi juridice, în ori şi ce fel de legiuri — pre lângă alăturarea ştemplei de respuns, îi de sfatul de lege a tovărăşiei în cinste.

Dătorinţă fieşte cărui lucrător, gazde — proprietari mici şi-a meseriaşilor, este sĕ între în tovărăşie, care în tot d'ea una îi stă în ajutor.

Acei ce voesc sĕ facă parte din lupta noastră, cum trebue să sĕ organizeze capĕte sfaturi dela partid, cu cărticele de membru.

Tot felul de epistoale se adresează:

„SZABAD SZÓ“, Bndapesta, VII., István-ut 67.

Proprietarii de pământ şi muncitorii. Proprietarii de pământ din întreaga ţară au inceput o mişcare în scopul unei organizări obşteşti, aşa că viitorul seceriş să-i afle pregătiţi astfel, ca să poată da piept cu cererile muncitorilor.

Dumineca trecută s'au ţinut în mai multe oraşe adunări, în cari economii (proprietari de pământ) au desbătut mijloacele de apărare.

In adunarea din Satmar s'a hotărât să se facă încercare de a îndupleca guvernul ca la vremea secerişului să dee voie ca armata să fie întrebuinţată în ispråvirea lucrului de câmp.

In adunarea din Timişoara, condusă de baronul G. Stojanovits, — s'a hotărât ca proprietarii să aducă muncitori — numiţi Kuli — din China. Şapte proprietari mari au şi iscălit o hârtie, în care se obligă a folosi la seceriş muncitori din China.

In Oraşul Hajdúböszörmény 4000 de economi au încheiat o învoială în puterea căreia asigură muncitorilor o simbrie cinstită şi caută a se înţelege cu muncitorii pe cale pacinică.

Noi muncitorii am ţinut deasemenea mai multe adunări, în cari am desbătut temeinic neajunsurile precum şi cererile noastre faţă de proprietari. Unde voiţi să ţâneţi adunări să ne scriaţi.

Din Germania. In urma refuzului tovarăşilor socialişti de a vota cheltuelile oameni şi bani ceruţi de politica germană, parlamentul a fost dizolvat. Acum au început agitaţile pentru alegeri. Socialistii au anunţit cuvîntul de luptă în potriva regimului personal, pentru ocrotirea drepturilor ameninţate ale poporului în potriva cheltuelilor ruinătoare pentru flota şi politica colonială, în potriva jăfuirei poporului prin tarife vamale, pentru scăparea poporului muncitor de jugul stăpînilor, pentru îndreptăţirea politică şi socială a tuturor membrilor poporului, pentru libertate şi dreptate, iată cu ce vine socialdemocraţia înaintea alegătorilor! Până acum s'a ales peste 50 deputaţi. (Vom reveni.)

CRONICĂ.

Lipsa de cărbuni. Minele de cărbuni, deoare ce nu le stau la dispoziţie vagoane în deajuns, nu pot satisface indatoririlor de liferare. Lipsa de vagoane, care a fost atât de simţită în întreaga campanie de tomnă, să iveşte acum din nou şi turbură mersul regulat al întreprinderilor industriale. O mulţime de fabrici sînt puse în dilemă, sau se reducă producţiunea sau chiar să o sisteze.

Fabricile de zahăr din Ungaria sunt mai rău bântuite de lipsa de cărbuni. In Austria multe fabrici de asemenea n'au cărbuni în de-ajuns, unele abia au pe o zi două.

Procesul Şepreuşenilor. Precum ştim, acum trei ani, la alegerea de primar în Şepreuş (com. Arad) jandarmii au tras în carne vie, pentru că oamenii erau nemulţămiţi cu candidatul poporului. Ţărani raniţi de gloanţe au fost — tot ei — pedepsiţi Curia a redus pedeapsa lui Iosip Matei la 6 luni, iar a celorlalţi la cîte 3 luni temniţă.

Roza Luxenburg osîndită. Tribunalul din Weimar a chemat la judecată pe neobosita luptătoare socialistă pentru cuvîntarea ei asupra grevei generele, ţinută la congresul dela Iena. Motivul chemărei e, că a îndemnat la răscoală şi la fapte violente. Roza Luxenburg a fost osîndită la 2 luni închisoare, avînd în vedere — judecătorii — şi pedepsele ei dinainte.

Emigrarea în sâptămîna trecută. In săptămîna trecută au sosit din Ungaria la New-York 3755 emigranţi şi anume: 712 maghiari, 1806 slovaci, 463 germani, 574 croaţi şi 189 români. Emigraren e în creştere. Şi să mai zici că trăeşc oamenii fericiţi în Ungaria. Vezi aştia de aceea emigrează, că în Ungaria merge aşa de bine în cît n'au ce mînca.

Votul Universal în Austria. Casa senionilor din Viena a votat cu mare majoritate proectul de lege asupra votului universal, votat deja în cameră. Legea va fi publicată de nou în foaia, oficială.

Libertatea de presă. Ministrul Burian a declarat în delegaţiunea ungară, că deja în prima jumătate a anului viitor va întroduce libertatea de presă în Bosnia şi Herţegovina. Tocmai cînd în Ungaria e mai asuprită şi urmărită presă sociademocrată şi cînd zi cu zi se vesteşte noui procese de presă.

Despărţirea bisericei de stat în Franţa. Pînă acum s'au mutat din palatele episcopeşti 29 episcopi şi 54 seminarii au rămas goale. Căpitanul de infanterie Magniez a fost condamnat la amovare din sînul armatei pernamente pentru că la inventariarea unei biserici n'a voit să dee ordin soldaţilor a sparge uşa bisericei.

Exposiţia generală din Bucureşti. a costat pe statul român 5 milioane de lei.

Milioane prefacute în fum şi conuşe. In Ungaria s'a fumat din Ianuarie pînă în Octombre 1906 tutun, ţigări şi ţigarete în valoare de 99 milioane 762 mii 623 coroane şi 56 fileri.

La Lugoş viţeşpanul Isekutz a făcut în 19 Decembre vizită neaşteptată la cassa oraşului. Şi a descoperit că cassarul Antalfy, cu şeful peste despărţămîntul cu cassa cu bani, Birescu, luau cînd voiau cîte 3—4 mii coroane şi le foloseau, apoi iar le puneau înapoi. Şi de astă dată 3000 de coroane au lipsit din cassa de fer. Frumoşi slujbaşi!

Averea naţională a Angliei e azi de 9188 milioane funţi ştrelingi, aşa că de ar împărţi-o pe toţi locuitorii, ar cădea pe tot omul 207 funţi.

Exposiţie de ţesături şi cusători româneşti în Berlin. La Berlin s'a deshis o expoziţie de ţesături ăi cusături româneşti.

Telefonul fără sîrmă. In Germania s'au făcut probe cu telefonul fără sîrmă şi rezultatul a fost bun. Dela Berlin s'a vorbit la Nauen, cale de 40 chilometri, cu ajutorul telefonului fără sîrmă. S'au auzit bine la o staţiune. Profesorul Slaby, care a asistat la experimente, a declarat că problema telefoniei fără sîrmă e resolvată.

Un proprietar din Kötegyán (lîngă Bichiş-Ciaba) crezînd că trăeşte nainte cu 2—3 sute de anii cînd nemeşi maghiari puteau puşca pe iobagi ca pe cîn , fără ca să fie răspunzători cuiva, a văzut că sluga lui, Benkő Iosif, a dat tîtziu de mîncare la vacă. Şi pentru atîta lucru, aşa la bătut pe nenorocitul, că a murit în durerile vătămărilor ce a primit. Pe jupînul Ballay l'au arestat.

MUNCA şi CAPITAL.

În Budapesta. Pantofari, tâmplari şi tenegieri în mai multe locuri s'a pus în grevă.

Din Sibii. După cum am amintit, înveţetori s'au adunat şi deplânsa lor soarte a spus-o cu vorba ce nu este condei aşa de ţapân să le-o descrie! Câţi s'a ridicat să ia cuvântul la congres, deacă nici un cuvânt nu zicea, dar era destul de a-te uita la dâsii cum sunt de rupţi şi bătuţi de soarte. Zeu nu asamenă cu oameni de viaţa ci cu acei, ce a scâpat de puşcărie-temniţă. Kotărârea a fost, acea, căci vor lua demersuri pentru-o plată mai bună. Le dorim succes cu noroc!

FRAŢILOR! Puneţivă toată truda şi respândiţi foile partidei şi în fundul codrilor sĕ nu lipsască, căci aceasta este lumina adeveratâ — a poporului. Foile noastre sunt: „SZABAD SZÓ" — ungureasçă. Suplimentele: „VOINŢA POPORULUI" (română), „DAS FREIE WORT" (nemţască), „SLOBODNA RECS" (sârbească). Nainte dar, pre muncă sus!!!

Din Rusia.

La Riga au fost arestaţi 70 revoluţionari, la cari autorităţile au aflat dinamită, bombe şi plaoul unei serii de atentate contra oficianţilor supremi. — La Varşovia a fost prins şi arestat întreg comitetul executiv revoluţionar, în număr de 63 persoane. — La Radom a avut loc un atentat contra colonelului Plotto, o bombă i-a zdrobit un picior. — La Varşovia a fost ucis pe stradă un inspector de poliţie. — De cînd s'au întrodus tribunalele marţiale au fost exekutaţi în prima lună 160 oameni, îu a doua lună 216, în a treia 263.

PIAŢA DIN BUDAPESTA.

I. Cereale.

Grâu, maja m. cel mai frumos 15 cor. 60 fil
" " " " mijlociu . . 15 " 20 "
" " " " mai slab . 14 " 90 "
Secara, maja m. dela 12 cor. 65 fil. — 12.95
Orz, " " " 12 " 30 " — 12.90
Cucuruz, " " " 12 " 50 " — 12.70
Ovăs, " " " 14 " 80 " — 14.20

II. Producte.

— Preţurile sunt socotite după 100 kilogr. şi in bani gata. —

Unsoare de Porc, dela 142 cor. — 143 cor.
Slănină, ... " 110 " — 115 "
Cartofi, ... " 2 cor. 70 il. — 4.60
Spirt, ... " 42.50 cor. — 43 cor.

III. Târgul de porci Kőbánya (Steinbruch).

(Prima calitate ungară)

Bătrâni . . . . . 124—125 fileri kilogramul
Tineri . . . . . . 129 132 " "

Bani, scrisori și tot-feluri sunt de a se adressa la

„Szabad Szó"

Budapest, VII., István-ut 67. sz.

Tipografia Ranko Milics, Budapesta, IX., Tompa-utca 14.